

Janja Bec, Osnovna šola Prule Ljubljana

OTROŠTVO V ČASU NACIZMA – VKLJUČEVANJE FILMA V POUK ZGODOVINE PO NAČELIH FORMATIVNEGA SPREMLJANJA

Janja Bec, Prule Primary School, Ljubljana

CHILDHOOD UNDER NAZISM – INCORPORATING A FILM INTO HISTORY LESSONS ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF FORMATIVE ASSESSMENT

IZVLEČEK

V prispevku je predstavljen primer obravnave učnega sklopa *Otroci in mladi v nacistični Nemčiji*. Devetošolci so pri urah zgodovine s pomočjo različnih zgodovinskih virov spoznali, kako je Hitlerjeva Nemčija z vključevanjem otrok in mladine v nacistične organizacije širila svojo ideologijo. Pouk je potekal po načelih formativnega spremljanja. Samostojnemu delu s primarnimi in sekundarnimi zgodovinskimi viri je sledil ogled prve epizode igrano-dokumentarne nanizanke *Vojna in jaz*. Delo učencev je potekalo po vnaprej pripravljenih kriterijih uspešnosti, s pomočjo katerih so samostojno preučili izbrane zgodovinske vire in zapisali oceno filma.

Ključne besede: nacizem, otroštvo, Nemčija, igrano-dokumentarna nanizanka *Vojna in jaz*, formativno spremljanje

ABSTRACT

The article presents an example of discussing the learning unit *Otroci in mladi v nacistični Nemčiji* (Children and the Youth in Nazi Germany). During history lessons, ninth-graders learnt through various historical sources how Hitler's Germany recruited children and the youth into Nazi organizations to spread its ideology. The lessons were carried out according to the principles of formative assessment. Independent work with primary and secondary historical sources was followed by watching the first episode of the documentary miniseries *Kids of Courage* (*Der Krieg und ich*). Students worked according to the success criteria prepared in advance; with the help of these criteria, they independently studied select historical sources and wrote a film review.

Keywords: Nazism, childhood, Germany, documentary miniseries *Kids of Courage* (*Der Krieg und ich*), formative assessment

UVOD

Za razumevanje evropske zgodovine 20. stoletja je nujno poznavanje vzpona totalitarnih sistemov med obema svetovnim vojnama in njihovega vpliva na vsakdanje življenje ljudi. Omenjeno tematiko, ki osnovnošolce praviloma zelo zanima, obravnavajo številni zgodovinski filmi. V nadaljevanju predstavljamo učno pripravo in gradiva za učni sklop *Otroci in mladi v nacistični Nemčiji*. Izvedli smo ga v 9. razredu v okviru obvezne teme *Politične značilnosti 20. stoletja*. Pri izbiri zgodovinskih virov in načrtovanju aktivnosti učencev smo sledili ideji, da z uporabo zgodovinskih filmov pri učencih »povečamo vidne in slušne zaznave, katerih cilj je vživljanje v obravnavana zgodovinska obdobja in učne probleme« (Brodnik, 2009, str. 77). Kot osrednji vir za obravnavo predstavljenega učnega sklopa smo izbrali igrano-dokumentarno nanizanko *Vojna in jaz*.

Devetošolci so pri dveh urah zgodovine spoznavali življenje svojih vrstnikov pod nacizmom v Nemčiji z različnimi primarnimi in sekundarnimi zgodovinskimi viri. Obravnava je potekala po načelih formativnega spremljanja znanja. Pri prvi šolski uri smo izvedli naslednje aktivnosti: preverjanje predznanja s križanko, določitev namenov učenja in samostojno reševanje nalog s kriteriji uspešnosti, samovrednotenje dela z zgodovinskimi viri.

Z namenom, da bi se učenci lažje vživeli v obravnavani zgodovinski čas in si lažje predstavljali, kako je nacizem zaznamoval življenje nemških otrok, je bila druga šolska ura namenjena ogledu prve epizode igrano-dokumentarne nanizanke *Vojna in jaz*. Učenci so v izbrani epizodi z naslovom *Anton* prepoznali zgodovinska dejstva in po danih kriterijih zapisali oceno filma.

Načrtovanje učnega sklopa in navezava na učni načrt

Obvezna tema: ***Politične značilnosti 20. stoletja***

Učni/tematski sklop: ***Otroci in mladi v nacistični Nemčiji*** (2 šolski uri)

Vsebinski učni cilji iz učnega načrta

Učenci:

- na primerih pojasnijo razlike med demokratičnimi, avtoritarnimi in totalitarnimi oblikami vladavine.

Procesni učni cilji iz učnega načrta

Učenci:

- razvijejo spretnosti časovne in prostorske predstavljivosti;
- razvijejo spretnost zbiranja in izbiranja informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature;
- razvijejo zmožnost preproste analize, sinteze in interpretacije uporabljenih in verodostojnih informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature;
- razvijejo zmožnost oblikovanja samostojnih sklepov, pogledov, mnenj, stališč, izvirnih predlogov in rešitev;
- razvijejo spretnost različnih oblik komunikacije (ustno, pisno).

Odnosni učni cilji iz učnega načrta

Učenci:

- obsodijo zločine proti človeštvu, genocide, holokavst in druge oblike množičnega kršenja človekovih pravic.

Vir: Učni načrt 2011, str. 22, 26, 27.

Konkretizacija vsebinskega cilja

Učenci:

- v primarnih in sekundarnih zgodovinskih virih razberejo ključne informacije in pomembne podrobnosti, dejstva in dokaze o vplivu nacistične politike in njene propagande na vzgojo in s tem življenje otrok;
- v igrano-dokumentarnem filmu *Anton* prepoznajo zgodovinska dejstva in po danih kriterijih zapišejo oceno filma.

Nameni učenja

Učim se:

- v primarnih in sekundarnih zgodovinskih virih poiskati dejstva in dokaze o vplivu nacistične politike in njene propagande na vzgojo in s tem življenje otrok;
- v igrano-dokumentarnem filmu *Anton* prepoznati zgodovinska dejstva in po danih kriterijih zapisati oceno filma.

Konkretizacija procesnih učnih ciljev

Učenci:

- pri samostojnem delu (delo s pisnimi in slikovnimi zgodovinskimi viri, ogled in ocena igrano-dokumentarnega filma) znajo oblikovati svoje zaključke in interpretacije, ki so podprti z verodostojnimi informacijami;
- razvijejo in izkažejo sposobnost različnih oblik komunikacije (ustno – pogovor z učiteljem o namenih učenja, samoevalvacija; pisno – samostojno reševanje nalog na delovnem listu in zapis ocene filma).

Nameni učenja

Učim se:

- oblikovanja lastnih zaključkov in interpretacij, ki so podprti z verodostojnimi informacijami iz različnih zgodovinskih virov;
- predstavljanja svojih ugotovitev z različnimi oblikami komunikacije (ustno – pogovor z učiteljem o namenih učenja, samoevalvacija; pisno – samostojno reševanje nalog na delovnem listu in zapis ocene filma).

Konkretizacija odnosnega učnega cilja

Učenci:

- navedejo in pojasnijo značilnosti nacizma kot totalitarnega političnega sistema, ki je izvajal zločine proti človeštvu, holokavst in druge oblike množičnega kršenja človekovih pravic;
- razvijejo sposobnost za razumevanje in spoštovanje različnosti in drugačnosti, ver, kultur in skupnosti.

Nameni učenja

Učim se:

- navedi in pojasni značilnosti nacizma kot totalitarnega političnega sistema, ki je izvajal zločine proti človeštvu, holokavst in druge oblike množičnega kršenja človekovih pravic;
- razvijanja sposobnosti za razumevanje in spoštovanje drugačnosti, ver, kultur in skupnosti.

POTEK UČNIH UR – ORGANIZACIJSKI VIDIK IN OPIS AKTIVNOSTI

Učni sklop *Otroci in mladi v nacistični Nemčiji* smo izvedli v okviru dveh zaporednih šolskih ur. Ker sta učni uri sledili obravnavi učnega sklopa *Kriza demokracije in vzpon diktatur in totalitarizmov* (Učni načrt, str. 22), so učenci v dveh dodatnih urah svoje znanje o nacizmu z izbranimi vsebinskimi poudarki in pristopom formativnega spremljanja razširili oziroma nadgradili.

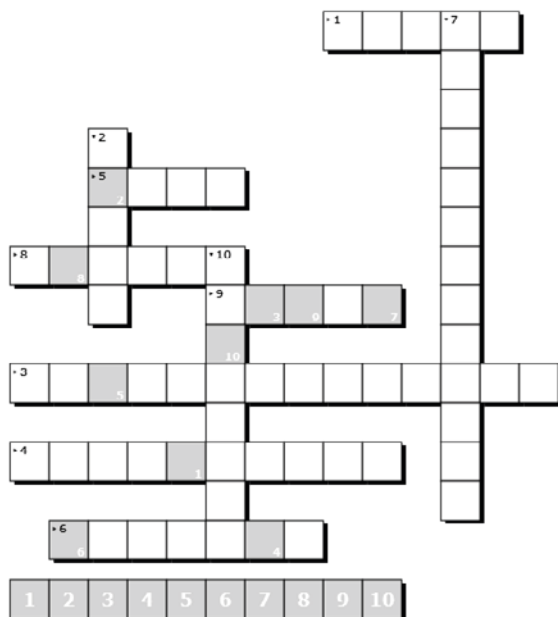
PRVA ŠOLSKA URA

Formativno spremljanje znanja predpostavlja, da učenje vselej poteka od znanega k neznanemu. Zato smo v prvem koraku poskrbeli za preverjanje predznanja. Učenci so po dvojicah reševali »vstopni listek«, na katerem so s križanko preverili svoje znanje o nacizmu. Sledil je pregled rešitev in pogovor o tem, kaj je propaganda, kako in s kakšnimi nameni so se propagande posluževali nacisti (načrtno širjenje nacistične ideologije s pomočjo plakatov, filma, radia, umetniških del, cenzure ...).

Za boljšo predstavbo o tematiki in uvodno motivacijo so si učenci pod vodstvom učiteljice ogledali nekaj konkretnih primerov nacističnih plakatov, prebrali njihovo sporočilo, ga prevedli iz nemščine v slovenščino in razložili. V nadaljevanju so razmišljali o naslednjih vprašanjih: *Ali je nacistična propaganda vplivala tudi na otroke in mlade? Na kakšen način? Zakaj so bili otroci in mladi pomembna ciljna*

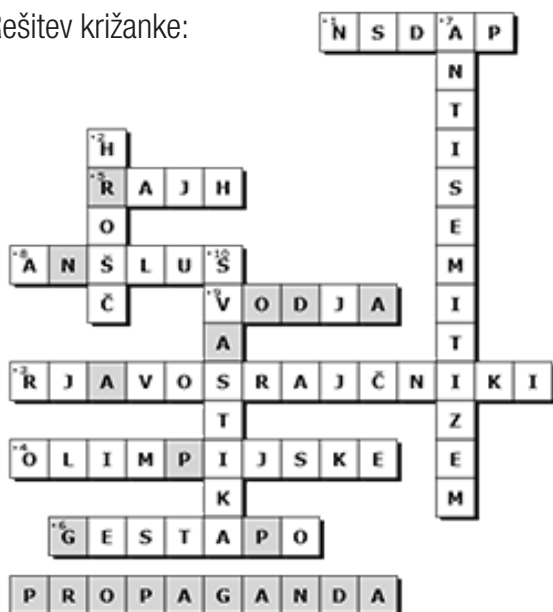
skupina nacistične propagande? Sledilo je viharjene idej o možnostih in namenu vključevanja nacistične propagande v vzgojno-izobraževalne ustanove, društva, prostočasne dejavnosti; kako je propaganda vplivala na vzgojo otrok doma in v šoli in podobno.

»Vstopni listek« s križanko za ugotavljanje predznanja

1. Stranka, ki jo je vodil Adolf Hitler.
2. Avtomobil, ki ga je Volkswagen razvil leta 1938.
3. Pripadnike vojaških enot SA so zaradi rjavih uniform imenovali _____.
4. Leta 1936 so v Berlinu potekale _____ igre.
5. Nacisti so svojo državo imenovali Tretji _____.
6. Hitlerjeva tajna policija.
7. Sovraštvo do Judov, ki so ga širili nacisti.
8. Priključitev Avstrije k nacistični Nemčiji.
9. Hitlerjev slogan: "Ena država, en narod, en _____."
10. Nacistični simbol.

Rešitev križanke:

Križanka je izdelana s pomočjo brezplačnega spletnega programa XWords.

Vir: <https://www.xwords-generator.de/en>.

Primeri nacističnih plakatov kot uvodna motivacija in iztočnica za »viharjenje idej«

Plakat s podobo Adolfa Hitlerja z naslovom »En narod, ena država, en vodja!«

Vir: https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Ein_Volk,_ein_Reich,_ein_F%C3%BChrer.jpg

Plakat z antisemitskim naslovom »Skupaj ga bomo strli!«

Vir: https://en.wikipedia.org/wiki/Propaganda#/media/File:Propaganda_Poster_SS-Freiwilligen-Grenadier-Division_Langemarck_met_anti-Semitsch_opschrift_Samen_zullen_wij_hem_verpletteren!.jpg

Plakat Ericha Ludwiga Stahla (1887–1943) za propagandni film »Zmagoslavje volje« iz leta 1935 v režiji Leni Riefenstahl.

Vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Zmagoslavje_volje#/media/Slika:Triumph_des_Willens_poster.jpg

Plakat stranke NSDAP poziva Nemce, naj se za nasvet ali pomoč obrnejo na krajevne predstavnike stranke, ki ščitijo nemško narodno skupnost.

Vir: https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Nazi_Germany_NSDAP_poster.jpg

V drugem koraku je sledila določitev namena učenja za reševanje nalog na delovnem listu.

Namen učenja

Učim se v primarnih in sekundarnih zgodovinskih virih poiskati dejstva in dokaze o vplivu nacistične politike in njene propagande na vzgojo in s tem življenje otrok.

Ker naloge na delovnem listu zahtevajo samostojno delo učencev s primarnimi in sekundarnimi zgodovinskimi viri, je pomembno, da učitelj pred reševanjem preveri razumevanje strokovne terminologije (primarni/sekundarni zgodovinski vir) in navodil za reševanje. Učenci so po končanem reševanju ovrednotili uspešnost svojega dela z zgodovinskimi viri po danih kriterijih (Preglednica Kriteriji uspešnosti obvladovanja veščin dela z zgodovinskimi viri).

Delovni list za samostojno delo z zgodovinskimi viri

OTROCI IN MLADI V NACISTIČNI NEMČIJI

Ime in priimek: _____, 9. ____.

Natančno preglej vire, razmisli in odgovori na vprašanja.

Vir 1: Organizacije, v katere so bili (obvezno) vključeni mladi v nacistični Nemčiji.

Dečki	Starost	Deklice
DEUTSCHES JUNGVOLK (Nemška mladina)	10–14	JUNGMÄDELBUND (Zveza deklic)
HITLER JUGEND (Hitlerjeva mladina)	14–18	BUND DEUTSCHER MÄDEL (Zveza nemških deklet)

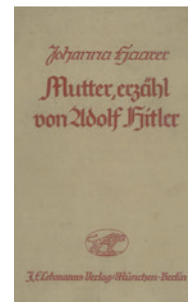
Vir: *Koraki v času* 9. Ljubljana: DZS, 2013, str. 14.

Vir 2: Odlomek iz knjige *Mati, pripoveduj o Adolfu Hitlerju*

Johanna Haarer je bila nemška zdravnica, mati petih otrok in prepričana nacionalsocialistka. V času nacizma je bila najuspešnejša nemška avtorica in predavateljica na področju nege dojenčkov in vzgoje otrok.

Leta 1939 je izšla njena otroška knjiga z naslovom *Mati, pripoveduj o Adolfu Hitlerju* (*Mutter, erzähl von Adolf Hitler*), ki v pravljičnem slogu in s sugestivnimi ilustracijami spodbuja negativne predodke do Judov. Avtorica je spretno uporabila psihološke značilnosti pripovedne situacije, v kateri otroci z zanimanjem poslušajo materino zgodbo. Gre za pripoved v otroku razumljivem jeziku s sporočilom, da je lahko nemško ljudstvo srečno, ker ima človeka, kot je Adolf Hitler, ki ni le rešitelj Nemčije, temveč celotnega sveta. Judje, ki jih ponazarja družina Veichestein, so sovražniki nemške rase. Avtorica jih prikazuje kot skrajno zlonamerne, medtem ko so »arijci«, na primer mati Wieland, dobri ljudje. Na koncu otroke poziva, naj se pridružijo Bund Deutscher Mädel (Zvezi nemških deklet) ali Hitlerjugend (Hitlerjevi mladini), da bodo dekleta in fantje, ki poslušajo, postali dobri, sposobni in pogumni firerjevi privrženci. Knjiga je bila do leta 1943 prodana v več kot 500.000 izvodih.

Vir: <https://www.delo.si/novice/znanoteh/nacisticna-zdravnica-ki-je-unicevala-otrostva/>; https://archive.org/details/HaarerJohannaMutterErzaehlVonAdolfHitler1939260S.ScanFraktur_201905

Naslovnica knjige *Mati, pripoveduj o Adolfu Hitlerju* iz leta 1939.

Vir: <https://archive.org/details/haarer-johanna-mutter-erzaehl-von-adolf-hitler-1939260-s.-scan-fraktur/mode/2up>

Vir 3: Prisega ob vstopu v Nemško mladino

»V prisotnosti tega prapora, ki predstavlja Führerja, prisežem, da bom z vso svojo energijo in močjo pomagal rešitelju naše domovine, Adolfu Hitlerju. Pripravljen sem dati svoje življenje zanj, tako mi Bog pomagaj.«

Vir: *Koraki v času 9*. Ljubljana: DZS, 2013, str. 14.

Vir 4: Organizacija Hitlerjeve mladine je leta 1936 v svoja pravila zapisala, da je prihodnost nemškega naroda odvisna od mladih, ki morajo biti nanjo pripravljeni. Slika prikazuje plakat Hitlerjeve mladine, ki pravi *»Od Hitlerjeve mladine do poveljnika vojske – Tvoja pot!«*. Sliko si poglej na povezavi: https://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Plakat_Hitlerjugend_Offizierwerbung.JPG

Vir 5: Zveza nemških deklet (*Das Deutsche Mädel*) je izdajala svojo revijo, ki je narekovala vzgojo deklet, bodočih gospodinj in mater čistokrvnih Arijcev. Sliko si poglej na povezavi: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Das_deutsche_Mädel.jpg

a) Zapiši, kateri od navedenih virov so primarni in kateri sekundarni. Svojo odločitev utemelji.

Viri _____ so primarni, ker ... _____

Viri _____ so sekundarni, ker ... _____

b) V katero organizacijo so se vključevali fantje in dekleta tvoje starosti v času nacistične Nemčije? Obkroži ju v Viru 1.

c) Razloži, kako je režim v nacistični Nemčiji vzpodbujal in usmerjal starše pri vzgoji otrok.

d) Razmisli in zapiši, zakaj so od mladih zahtevali, da se prisego Hitlerju (Vir 3) naučijo na pamet in jo pogosto ponavljajo.

e) Pojasni, kakšno prihodnost je nacistična oblast načrtovala za fante in kakšno za dekleta.

Kriteriji uspešnosti obvladovanja veščin dela z zgodovinskimi viri

Kriteriji uspešnosti:	DA	DELOMA	NE
Ločim med primarnimi in sekundarnimi viri.			
Iz besedil in slik znam razbrati ključne informacije in pomembne podrobnosti, dejstva in dokaze o vzgoji otrok v času nacistične Nemčije.			
Oblikujem samostojne odgovore, sklepe, razlage.			
Pripravim svoja mnenja ter jih utemeljim.			

DRUGA ŠOLSKA URA

Druga šolska ura je bila namenjena ogledu 25-minutne epizode igrano-dokumentarne nanizanke *Vojna in jaz* z naslovom *Anton*.¹ Pred ogledom je učiteljica z učenci postavila namene učenja ter pregledala naloge na delovnem listu. Največji poudarek je namenila pregledu kriterijev uspešnosti za pripravo končnega izdelka, tj. ocene filma. Pri tem je še posebej poudarila, naj ocena filma vsebuje strnjeno obnovo, v kateri je izpostavljen zgodovinski čas, prostor, pomembni zgodovinski dogodki in osebnosti; opis občutkov ob gledanju filma (kaj me je kot gledalca še posebej nagovorilo, naredilo vtis) in mnenje z utemeljitvijo, ali bi lahko film priporočil vrstnikom. Učenci so pisanje ocene filma dokončali doma in izdelek skupaj s preostalimi rešenimi nalogami na delovnem listu prinesli v pregled k naslednji šolski uri.

Namen učenja

Učim se v igrano-dokumentarnem filmu *Anton* prepoznati zgodovinska dejstva in po danih kriterijih zapisati oceno filma.

¹ *Anton* je ena izmed osmih epizod otroške igrano-dokumentarne nanizanke *Vojna in jaz*, ki prikazuje drugo svetovno vojno skozi oči otrok. Koprodukcija je nastala leta 2019 s sodelovanjem in podporo različnih evropskih televizijskih hiš. Izbrana epizoda *Anton* govori o desetletnem dečku v Nemčiji, ki noče biti izjema in se želi priključiti Hitlerjevi mladini. Oče noče, da bi se sin družil z nacisti, vendar Anton najde pot. Misli, da lahko tovarišem zaupa, po napadu na judovske prijatelje pa spozna, kaj je resnični cilj Hitlerjevih nacistov in kako bridko se je motil.

Delovni list za ogled filma s kriteriji uspešnosti za končni izdelek

OGLED PRVEGA DELA NANIZANKE Z NASLOVOM *VOJNA IN JAZ*

Filmska zvrst (ustrezno obkroži):

zgodovinski igrani

zgodovinski animirani

dokumentarni

igrano-dokumentarni

Naslov izbrane epizode: _____ (25 min)

Zapiši *oceno filma*. V prvem delu sestavka zapiši kratko obnovo vsebine filma, pri tem izpostavi zgodovinski čas, prostor in pomembne zgodovinske dogodke in osebnosti. V drugem delu zapiši, kaj te je v filmu še posebej nagovorilo. Svojo odločitev utemelji. Zapiši tudi, ali bi priporočili ogled filma svojim vrstnikom in zakaj.

Naslovnica DVD-ja *Vojna in jaz*.

Vir: https://zkr.rtlslo.si/sl/Otroski_in_mladinski/VOJNA_IN_JAZ-NEMSKA_OTROSKA_IGRANO-DOKUMENTARNA_NANIZANKA_V_OSMIH_DELIH_2/

Kriteriji uspešnosti:	DA	DELOMA	NE	Komentar, utemeljitev
Učenec strnjeno opiše vsebino filma (oris zgodovinskega časa, prostora, dogodkov in osebnosti).				
Učenec prepozna zgodovinska dejstva v filmu.				
Učenec zapiše, kaj ga je še posebej nagovorilo, naredilo nanj vtis, ter svojo odločitev utemelji.				
Učenec zapiše, ali bi priporočil ogled filma svojim vrstnikom in zakaj.				

V nadaljevanju navajamo nekaj razmišljanj, ki so jih zapisali učenci po ogledu filma:

»Srhljivo in pretresljivo se mi zdi, da je bilo že pred začetkom vojne zelo jasno, da država otroke pripravlja za vojno.«

»Film je primeren za moje vrstnike, saj je zgodovinsko korekten in nam omogoča pogled v oči nemškega otroka v tistem času.«

»Film se me je zelo dotaknil. Bila sem presenečena nad otroki in njihovi predanosti Hitlerju.«

»Mislim, da bi film na mnoge lahko naredil velik vtis in da bi se lahko tako izognili sovraštvu in predsodkom v današnji družbi.«

»Film prikaže vidik Nemcev, ki so se nacistom upirali.«

»Še posebej je naredilo vtis name, kako so svoje lastne državljane dali pretepati in zasiljati in celo umoriti, ker so pomagali Judom.«

»Film prikazuje, kako so se uničevala prijateljstva.«

»Izvemo tudi, kako naivno je bilo prebivalstvo in kakšno manipulatorsko moč je imela oblast.«

»Film je zelo ganljiv in poučen.«

»Otroci v filmu so naše starosti in tako lažje razumemo njihova življenja.«

»V filmu me je navdihnil oče, saj je bil eden redkih, ki ni nasedal Hitlerjevi nacistični ideologiji.«

»Film bi priporočil svojim vrstnikom, saj ima odlično sporočilo.«

»Film bi priporočil vrstnikom, ker jim hočem pokazati, kakšno lepo življenje imamo.«

SKLEP

Izbira zgodovinskih virov in filma o otroštvu v času nacistične Nemčije ter obravnava omenjene tematike s pristopom formativnega spremljanja sta se izkazali kot primerni. Učenci so pokazali zanimanje za izbrano tematiko in pripravljenost za samostojno delo pri prav vseh nalogah. Izdelki, ki so pri tem nastali, kažejo, da so se učenci zlahka poistovetili z Antonom, glavnim likom izbrane epizode. V ocenah filma so nastali zanimivi zapisi, ki dokazujejo, da je učence prvoosebna pripoved nemškega otroka močno nagovorila. Hkrati so dokumentarni vložki v filmu omogočili, da so učenci uspešno prepoznali zgodovinska dejstva in jih povezali z znanji, ki so jih pridobili pri samostojnem delu z zgodovinskimi viri. Predstavljen način obravnave izbrane tematike po načelih formativnega spremljanja je nagovoril prav vse učence, ki so napredovali ne le v znanju, temveč tudi v razvijanju veščin dela z zgodovinskimi viri. Ogled filma je omogočil vživljanje in s tem razmišljanje o zgodovinski problematiki. Ker traja le 25 minut, je za pouk primeren tudi zaradi svoje dolžine. Učenci so se pri pisanju ocene filma preizkusili v oblikovanju lastnih zaključkov in interpretacij, pri čemer so morali svoje mnenje vselej utemeljiti in ga podpreti z verodostojnimi informacijami. Ocena filma kot končni izdelek učencev se je izkazala kot posrečena izbira, ki dokazuje razumevanje zgodovinskih dejstev ter hkrati omogoča načrtno razvijanje ustvarjalnega in kritičnega mišljenja.

VIRI IN LITERATURA

- Brodnik, V. (2009). Filmi pri pouku zgodovine v gimnaziji: utrip srednjeveške Škofje Loke in Nebeško kraljestvo pri obravnavi tem iz zgodovine srednjega veka. *Zgodovina v šoli* 18(1-2), 67–78.
- Brodnik, V. (ur.) (2018). *Formativno spremljanje pri zgodovini. Priročnik za učitelje*. Zavod RS za šolstvo.
- Rode, M. in Galonja, T. (2013). *Koraki v času 9. Delovni zvezek za zgodovino v 9. razredu osnovne šole*. DZS.
- Učni načrt. Program osnovna šola, Zgodovina* (2011). Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_zgodovina.pdf
- Vojna in jaz*. Nemška otroška igrano-dokumentarna nanizanka v osmih delih (2019). Koprodukcija s podporo RTV Slovenija.